

מדינת ישראל
משרד החינוך

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' מורשת

הפקוח על הוראת המקרא

בחינוך הממלכתי

יום ראשון כ"ט ניסן תשפ"א, 11/04/21

לכבוד,

מורי התנ"ך בחינוך הממלכתי,

שלום רב,

חשש רב היה בקרבכם המורים, המגישים לבחינה החיצונית בשל הנסיבות, והכנת התלמידים לקראתה. אתם המורים פעלתם רבות במקצועיות ובמסירות להצלחת התלמידים. מועד חורף גם כן מיועד לאוכלוסיות מיוחדות, שתהליך הלימוד קצר מאד, וחסר לא פעם ביסוס מיומנויות הוראה ולמידה. לזה התווספה שנת קורונה, שנתנה את אותותיה בהיבטי הלמידה הוראה והערכה. המיקוד וחוקי המענה המיוחדים למועד זה, שימשו בידכם להתמודד עם המורכבויות השונות, שהיו לפתחכם בדרכי ההוראה למידה וההערכה בשנה זו. בהערכה רבה.

עם סיום בדיקת בחינות החורף תשפ"א, ברצוני לשתף אתכם בתוצאות ובהישגי התלמידים ולהעלות מספר תובנות. התובנות, נכתבו בתום תהליך ההערכה, ומאוסוף הדברים מצוותי ההערכה. כמו כן, הניתוח הסטטיסטי של השאלונים, שפך אור על הנתונים, חידד ואישש חלק ניכר מהתובנות אשר יובאו לפניכם. התובנות יסייעו בידכם במתן הדגשים והכוונה בתהליכי ההוראה, הלמידה וההערכה במהלך הלימוד.

להלן הנתונים:

שאלון	שם השאלון	ציון
1261	2 יח"ל*	65.37
1264	עולים*	78.72
1262	30% משנה ואקסטונים	70.3
	*ציון 70% בלבד.	

תובנות כלליות:

התובנות המופיעות להלן (לא בסדר חשיבות) מתייחסות למועד חורף 2021 בלבד. אלה מצטרפות ומתווספות לתובנות שפורסמו במועדים הקודמים.

- קריאת השאלה והבנת מרכיביה ודרישותיה השונים, חשובים ביותר למענה מדויק ונדרש. נתקלנו בקושי כזה בכמה שאלות, שהתלמידים לא דייקו בניתוח השאלה ודרישותיה, וענו חלקית או לעיתים ענו לא על

הפקוח על הוראת המקרא

בחינוך הממלכתי

- מה שהם נשאלו. נראה כי מושם דגש, לתלמידים אלה הניגשים בחורף, להתמקד בתוכן בלבד ופחות במיומנויות קריאה והבנה הנדרשות, הן של השאלה והן של התוכן הנדרש בהן.
- נמצא חוסר דיוק בשני היבטים. תלמידים עונים על השאלה מפסוקים שלא הוכונו אליהם. כמו כן, כאשר הם נדרשים לצטט, הם נוטים לצטט פסוק שלם או יחידת פסוקים, מבלי לדייק כנדרש. יש לחדד את ההבחנה בין הביטוי "בסס" ל"הבא ראיה". בביטוי בסס זוהי התבססות והסתמכות על הכתוב ואין חובה לצטט. ל"הבא ראיה" יש בה מן הדרישה לציין במדויק מן הכתוב.
- נדרשת התמצאות בספר התנ"ך בכלל ובפרקים בפרט. יש לחדד את מיומנות ההתמצאות בפרקים הנדונים וגבולות הפסוקים בהם.
- יש לעבוד עם התלמידים על התמודדות עם פרשנויות המופיעות בגוף השאלה. לרוב הפרשנות באה לסייע לתלמיד לדייק את הסוגיה הנידונה.
- השאלות על ספר בראשית, זכו להצלחה במענה התלמידים וניכר כי על פרקי הלימוד הללו נעשתה למידה אינטנסיבית. דברים אלה לא ניתן לייחס לסיפורי יוסף ונושאי הבחירה. הלימוד ההרחבה והעמקה בהם הייתה חסרה. זה בא לידי ביטוי בתשובות חסרות בידע בסיסי, והן בהבנה רחבה של היחידות השונות בכללותן.
- סעיפי א' כשם כן הם, אלה נועדו להתייחסות כללית על הפרק, נושאים ותקופתו. אלה השיגו בדרך כלל את מטרותם והמענה עליהם היה מוצלח, מלבד סעיף א' בנושא הבחירה " נביא ובבואה". ניכר כי היה לימוד תוכן הפרק כמנותק מהנבואה כז'אנר, תקופתה והקשרה ההיסטורי.
- בסעיפים בהם נדרש ידע המופיע בצורה מפורשת וגלויה, קל לתלמידים להתמודד עימם. בסעיפי ב' וג', הנסמכים על המידע, בהם נדרשת הבנה מעמיקה ורחבה, שאלות בסדר חשיבה גבוה, ההתמודדות קשה יותר. יש לחדד בפני התלמידים כי אין צורך בשינון וזכירה של המידע, המופיע לפניהם בספר הפתוח הנמצא ברשותם. יש להבינו במובן הרחב של המילה. ראה [מבנה הבחינה](#).
- מיומנויות ההשוואה בין שני טקסטים, לקתה בחסר. הרחבה והבנה מעמיקה של המידע, בסדר חשיבה גבוה הם ממהות סעיפי ב' וג' בשאלות השונות.
- יש להתייחס לכל היחידות / הנושאים השונים בראיה רחבה וכללית, ולא להסתפק רק בתוכנם של הפרקים השונים המרכיבים כל יחידה/ נושא. כדוגמת סיפורי יוסף, יש ללמדם ולהתייחס אליהם באופן כולל, כיחידת סיפורים שלמה ורק לאחר מכן ללמוד את הפרקים, המרכיבים את כל היחידה בשלמותה.
- יש לחזור על מאפיינים ואמצעים אמנותיים המאירים את הטקסט המקראי, כדוגמת מטאפורה, דימוי, מדרש שם, שורש מנחה.
- הבחירה הנפוצה הייתה בנושא הבחירה "חוק וחברה", ומעט ב"מזמורי תהילים". שאר הנושאים זכו לבחירה מעטה ביותר. להזכירם, מתן בחירה ממגוון נושאים הייתה בקשתכם על מנת להרחיב את יריעת הלימוד וההוראה. ניתן לכבד את החלטתכם. יחד עם זאת גם בנושאים הנבחרים, הייתה חסרה הלמידה שלהם בראיה כוללת, כהבנת הז'אנר, מאפייניו התוכניים, הלשוניים והאמנותיים. אין להסתפק בתוכן של הפרקים בלבד. חסר זה הורגש בשני הנושאים לעיל והן בנושאים הנבחרים האחרים.
- יש לחזור ולחדד את המיומנויות להבנה וניתוח של פרק שלא נלמד. זו מיומנות נדרשת והכרחית ללומד העצמאי בתנ"ך. אחת הדרכים היא ללמוד כל אחד מהפרקים הנדרשים בתכנית, כמו היה פרק לניתוח והבנה, יחד עם מתן כלים בידי התלמיד להתמודד עם הפרק.
- הבנת הרעיונות והתפיסות המהותיים למקרא, הייתה מעט חסרה. ביניהם ניתן למנות את "יראת ה'", או "כלי להעברת המסר האלוהי", "מידת הדין", "מידת הרחמים", "תפיסת בית המקדש", "תפקיד הנביא".

- בתהליכי ההוראה הלמידה וההערכה, יש לתת את הדעת לשילובם של [המיומנויות](#) (עמ' 28-29) הנדרשות בלימוד תחום הדעת. אלה מעט חסרות אצל התלמידים בתהליך ההערכה. בתהליך הוראה למידה וההערכה, יש להתייחס לכל אחת מהקטגוריות המופיעות [במטרות](#) הוראת המקצוע.

שאלון 1261 :

שאלה 1- הייתה הפריט הקל ביותר מספר רב של בוחרים בה וציון מאד גבוה. יחד עם זאת הסעיף המציין פרשנות הציון בסעיף זה היה נמוך יחסית לשאר הסעיפים.

שאלה 2 – ההישג בסעיף א', המתייחס למידע מתוך הטקסט, היה גבוה. יחד עם זאת שני הסעיפים, בהם נדרשה חשיבה והבנה מסדר חשיבה גבוה, לקו מעט בחסר. מפרטי המידע המופיעים בטקסט, היה צריך להסיק על השתלבותו של יוסף בחברה המצרית. מיומנות ההשוואה חסרה כאן. כמו כן היה קושי בהבנת המושג מדרש שם.

שאלה 3- הממוצע בשאלה זו היה נמוך מאד. סעיף א' אשר התייחס למידע מהטקסט, לקה בחסר, גם כאשר הייתה הפניה לפסוק מסוים. בסעיף ב', ניתנה פרשנות המאירה את הסוגיה הנדונה, והיותה עזר למענה על השאלה. התלמידים התקשו לענות עליה. כמו כן מיומנות ההשוואה אשר נדרשה בשאלה, הייתה חסרה.

שאלה 4- סעיף א' כיוון לחמישה פסוקים בסך הכל וההישגים בו היו בינוניים. תלמידים לא הקפידו לדייק בגבולות היחידה, והמענה היה מפסוקים אחרים בפרק. דווקא סעיף ב' וג' אשר נדרש בהם היקש, נענו בצורה טובה. בסעיף ג' היה שימוש בשני שורשים דומים עם משמעות שונה וצמודת טקסט, ההישגים היו בינוניים.

שאלה 5- סעיף א' השיג את מטרותו. ההישגים מאד גבוהים. בסעיף ב' הישגים מאד נמוכים. תלמידים לא זיהו את הקשר בין המידות של האל לבין אמירתם בחודשי אלול ותשרי. לימוד מאד מצומצם למידע של הפרק בלבד, מבלי לימוד בהקשרו הרחב. בסעיף ג' כאשר הביטוי הובא בהקשר של הפסוק, היה מענה נכון וטוב.

נושאי בחירה:

שאלה 6- מיעוט תלמידים בחר בנושא בחירה זה. גם כאשר הוא נלמד הוא חייב להילמד בהקשרו הרחב, המתייחס לכל פרקי היחידה על מאפייניה ותקופתה. בסעיף א' נדרש מהתלמידים לזהות את האירוע ההיסטורי והשנה, מה גם שנאמר במפורש שזו תקופת שיבת ציון. המענה היה שגוי. בסעיף ב' וג', נדרש התלמיד להבין מהו דימוי מטאפורה. ההישגים היו בינוניים.

שאלה 7 – מיעוט תלמידים בחר בנושא בחירה זה. ההישגים היו נמוכים. כאמור היה קושי של התלמידים להתייחס לנושא בכללותו, בהקשרו ההיסטורי ומאפייניו. בסעיף א' נדרש לענות על מהי התפיסה הרווחת בעם והיציאה של הנביא נגדה. פרט מאד בסיסי בלימוד היחידה כולה והפרק בפרט. בסעיף ב' וג', בהם נדרשה הבנה המסתמכת על פסוקים נתונים. היה קושי לענות על כך.

שאלה 8 – נושא שזכה לבחירה רבה של התלמידים. הישגים בשאלה הזו הם בינוניים. לימוד של הפרק לכשעצמו אינו מספיק. יש להבין את הפסוקים ולא רק לדעת את המידע העולה מהם. בסעיף א' מידע מהותי שלקה בחסר

הפקוח על הוראת המקרא

בחינוך הממלכתי

הוא להבין מדוע מוזכר אלוהים בכל אחד מהפסוקים. בסעיף ב' וג' נשאלו התלמידים על פרטי מידע, כעקרונות הגמול, או על אזכור יציאת מצרים זכה להישגים טובים.

שאלה 9- מיעוט בוחרים בנושא זה, בשל החלטה על מענה של נושא בחירה אחד בלבד. הישגים בינוניים. בסעיף ב' היה קושי להבין מהו הדימוי. בסעיף ג' ההבנה של מצב הרשעים הייתה חסרה.

שאלה 10 –מעטים מאד בחרו בנושא זה וההישגים בו היו בינוניים. למרות השפה ומורכבות הפרק, מה שהקל על התלמידים הוא החיבור בין היגדים נתונים והתאמתם לפסוקים הנדונים. ברמה של המידע הייתה התמודדות עם הדרישות ברמה נאותה. לעומת זאת היה קושי בהתמודדות עם הדרישה להבנה והיקש מהפסוקים הנלמדים.

שאלה 11- המיומנויות הנדרשות להתמודד עם קטע להבנה וניתוח הייתה מעט חסרה. הישגים בחלק זה היו נמוכים. בסעיף א' נתבקש מידע מהפסוקים ובכל זאת התלמידים התקשו בו. בסעיף ב' כאשר נתנו היגדים והיה צריך להתאימם לפסוקים, ההישגים היו בינוניים. היה קושי להבין את הביטוי "גדולה" בהקשרו בסעיף ג'. בסעיף ד' כאשר נשאלו התלמידים "כיצד ניתן להסביר..."- הבנה והסתמכות על המידע המופיע בטקסט, התלמידים לא ידעו לענות על השאלה.

שאלון 1264

שאלה 3 - סעיף ב' פריט שנראה קל התגלה כקשה. אחוז בוחרים גבוה, ציון נמוך. נדרשת בו מיומנות השוואה בין שני מקורות. מיומנות שחסרה כאן.

שאלה 9 – סעיף ג' פריט קשה ביותר אחוז בוחרים בו קטן וציון נמוך. נדרשה בו הבנה של הפסוקים מעבר למידע בפסוק עצמו. כמו כן היה קושי בהבנת הלשון הצוירית האופיינית לז'אנר.

שאלה 10- בסעיף ג' בחרו בו מספר קטן של תלמידים חזקים, ממוצע ההישגים מאד גבוה. למרות השפה של הטקסט המקראי והיותם עולים, הייתה כאן הבנה רחבה של הז'אנר והבנת מהות הספר כולו על הסוגיות בו. גם כאשר נתבקשו התלמידים להתאמה והבנה ממקומות שונים בספר, זה נעשה בצורה יפה ונכונה.

שאלון 1262

שאלה 1- הייתה הקלה ביותר, אחוז גבוה של נבחנים והצלחה בה. בסעיף א' התלמיד היה צריך להציג פרשנות שלמד על דחיית המנחה של קין. ההישג היה בינוני. נדרשת כאן הרחבה מעבר למידע העולה מהפסוקים הנתונים. בסעיף ב' נדרשה התאמה בין היגדים נתונים לבין מידע מפסוקים נדונים, ההתמודדות הייתה כנדרש. בסעיף ג' שנדרשה בו השוואה, מיומנות מסדר חשיבה גבוה, כאן היה מעט קושי וההישגים היו בינוניים.

שאלה 4- שאלה שנראית קלה אך התגלתה כקשה. אחוז בוחרים בה גבוה והציון נמוך. סעיף א' הפריט הקשה ביותר, אחוז בוחרים קטן וההישגים בו נמוכים. בסעיף זה נדרשת הבנה של הפסוק ולא שינון או חזרה על מידע הקיים בפסוק.

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' מורשת

מדינת ישראל
משרד החינוך

הפקוח על הוראת המקרא

בחינוך הממלכתי

אני תקווה שהנתונים והתובנות הללו, יחד עם הממצאים הנשלחים אליכם, יסייעו בידיכם לדייק ולכוון את דרכי ה.ל.ה. בהתאם לצרכים בית ספריים נדרשים. צוות ההדרכה עומד לרשותכם ויסייע בכל שיידרש. אתם מוזמנים ליצור עימי קשר ישיר, לכל שאלה ותהיה הנוגעת לבחינת הבגרות.

בברכה,

על-ציון.

מנהלת תחום דעת תנ"ך ממי'